

L'adopció internacional amb nens del Nepal: estudi amb el test projectiu Pota Negra

Elisabeth Ballús¹, Carles Pérez¹ i Jordi Bachs²

¹ Universitat Ramon Llull

² Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

A Espanya i, especialment a Catalunya, la primera dècada del segle XXI ha estat marcada per un increment excepcional de les adopcions internacionals, configurant així un nou model de famílies i una nova realitat social. Des de la perspectiva de salut mental, s'inicia ara una etapa postadoptiva molt necessitada d'investigacions teòriques i empíriques.

Amb aquest treball, volem apropar-nos a la realitat interna del nen adoptat, utilitzant el Test Projectiu temàtic Pota Negra (Corman 1961) i conèixer així les repercussions que té, en el seu desenvolupament emocional, el fet d'ésser un nen adoptat. L'estudi es realitza amb una mostra de 10 nens (5 nenes i 5 nens) d'edats compreses entre 6 i 12 anys, que formen part del grup de nens d'adopció internacional d'Espanya (país d'origen: Nepal). En els criteris d'inclusió per als nens, a més de l'edat i el país ja citats, hi ha també el de fer més de dos anys que s'hagi realitzat l'adopció. El criteri d'inclusió, per a les famílies, és no tenir fills biològics, és a dir, només tenir fills adoptius.

Els resultats mostren que les variables afectives pròpies de l'adopció dificulten el desenvolupament emocional. Però, igual que en els altres àmbits, el nen adoptat necessitarà més temps, i possiblement suports específics, per a culminar la seva evolució. D'altra banda, es constata que l'ús de Tècniques Projectives facilita el coneixement del món intern del nen adoptat, possibilitant així una anàlisi holística i global de la persona.

Paraules clau: *adopció internacional (Nepal), desenvolupament emocional, Tècniques Projectives (Test Pota Negra), món intern, postadopció.*

Autor/a de correspondència:

Elisabeth Ballús

FPCEE Blanquerna

Barcelona

elisabethbb@blanquerna.url.edu

I. Introducció

La pràctica de l'adopció internacional a Espanya arribà al seu punt més àlgid l'any 2005, amb un increment del 275 %. Aquest fet ens converteix en el primer país de la Unió Europea que realitza més adopcions i en el primer del món en termes relatius. La procedència de la major part d'aquestes adopcions, segons dades del 2006, era, majoritàriament, de la Xina (1.759 nens) i de Rússia (1.290), seguits d'Etiòpia (340 nens), Colòmbia (250 nens), Ucraïna (181 nens), el Nepal (173 nens) i, per últim, l'Índia (79 nens).

Aquesta realitat tan específica del nostre país –l'augment desmesurat d'adopcions– ha propiciat que els estudis realitzats fins ara possessin tots els esforços a desenvolupar procediments que permetessin donar resposta a l'increment de sol·licituds d'adopció internacional, emfatitzant les valoracions d'idoneïtat (Palacios i Sánchez-Sandoval, 2005). D'altra banda, la investigació recent sobre l'adopció ha estat molt centrada a poder determinar si els nens adoptats tenen més o menys problemes de conducta que els no adoptats i, generalment, són macroestudis que utilitzen tècniques de *screening*. Sembla, però, que les darreres tendències comencen a superar algunes d'aquestes limitacions i van encaminades a fer que els estudis sobre adopció s'interessin, cada vegada més, per temes diferents dels problemes de conducta, sortint així d'un enfocament patològic (Palacios, 2007). L'interès pel *què passa després de l'adopció* i com evolucionen els nens adoptats, ha estat fins ara l'aspecte més abandonat pel que fa a la recerca.

L'article que presentem a continuació, forma part d'un treball d'investigació qualitativa (Ballús, 2009) i vol fer aportacions sobre aquest període postadoptiu, aprofundint i desvelant aspectes del vessant emocional dels nens adoptats, a través del Test Projectiu Pota Negra (Corman, 1961).

L'adopció internacional: variables a considerar

L'adopció es configura com l'articulació del desig d'uns pares de tenir un fill i el d'un infant de tenir uns pares, desitjos, però, molts cops complexos i difícils de reeixir (Ballús, 2009).

No es pot considerar l'adopció internacional com un substitut bessó de la parentalitat biològica, ni tampoc com una forma d'ajut humanitari, ja que les dues concepcions– molt esteses en la nostra societat– estan

abocades al fracàs. L'adopció internacional generalment demana una quantitat extra d'esforç, de paciència, de temps i d'habilitats educatives per part dels pares adoptius i requereix, per tant, un desig profund d'ésser pare i mare i una decisió fonamentada i conscient, com també un gran compromís en el camí iniciat (Moliner, 2002).

Després d'una revisió exhaustiva dels estudis que s'han realitzat fins ara a l'entorn de l'adopció, hem concretat les variables que considerem més significatives, tant dins el marc de l'adopció internacional com per al nostre estudi (vegeu Figura 1).

Figura 1. Variables a considerar en l'adopció internacional (Ballús, 2009)

1. El context d'origen del nen: el Nepal, trets socioculturals i adopció

És especialment important de poder contextualitzar el nen abans de l'adopció, en el seu país d'origen, amb la seva cultura. Això ens permetrà visualitzar-lo en la seva vida pre-adoptiva i poder entendre millor determinades pautes relacionals i de comportament d'ell i de la seva família biològica. Diferents estudis demostren la relació que hi ha entre cada país i determinats patrons de conducta dels nens adoptats. Per tant, es fa imprescindible conèixer els trets més importants de la cultura del país de procedència dels subjectes de la nostra mostra, el Nepal.

El context sociocultural i polític del Nepal és especialment complex. Està marcat per diferents factors que interactuen entre ells i que cal conèixer, per poder entendre una mica la seva realitat. Econòmicament, destaca la precarietat i l'extrema pobresa que es reflecteix en tots els àmbits de la vida dels ciutadans (el sanitari, l'higiènic, el de l'alimentació, el de l'educació, etc.), tal com mostren les dades estadístiques següents (Unicef, 2007):

Taxa de mortalitat infantil en menors de 5 anys	55 %
Taxa de mortalitat maternal	31 %
Treball infantil (5-14 anys)	33 %
Taxa d'alfabetització d'adults	57 %
Casaments infantils	51 %
Esperança de vida	64 anys

A aquestes xifres hem d'afegir-hi que gairebé la meitat dels nens menors de cinc anys tenen un pes inferior al normal, i que la proporció de desnutrició és molt més gran encara.

A nivell sociocultural s'estableix un model de funcionament social i familiar basat en les tradicions feudals, impregnades de prejudicis de gènere. Existeix una marcada preferència pels nens, fet que comporta que les nenes sovint rebin una atenció inadequada i tinguin menys possibilitats de tenir una educació com la dels seus germans. Fins i tot la pressió econòmica que pateixen els pobles de muntanya ha fet incrementar el risc que els pares *venguin* les seves filles per treballar en bordells de l'Índia (Whelpton, 2005). La dona és considerada com un ésser inferior que no té idees pròpies i, fins no fa gaire, no s'escolaritzava les nenes –l'índex d'analfabetisme, com hem esmentat, és molt elevat: el 58 % del total de la població i el 72 % en les dones.

Dins la nostra mostra d'estudi hi trobem reflectits molts d'aquests aspectes. La precarietat econòmica es fa palesa en totes les famílies, però en tres dels casos va ser l'únic *motiu d'abandó*. Observem que l'índex de mortalitat adulta és molt elevat. En quatre dels set nens i nenes restants, el motiu de l'abandonament va ser la mort del pare, i, en els tres restants, la mort de la mare. El cas més colpidor el trobem en el Manel, el cas número 10 de la nostra mostra. La mare d'aquest nen de 3 anys –amb dos fills més, de 5 i 9 anys respectivament–, en enviudar, els va abandonar tots tres per poder-se casar amb una nova parella. Al Nepal, quan una dona viuda es vol tornar a casar, el nou marit no accepta els fills fruit d'una altra relació; consegüentment, la mare ha d'abandonar els seus fills per a poder tornar-se a casar.

Després d'aquest breu recorregut, constatem quina és la realitat socio-cultural en què es troben immerses aquestes famílies biològiques, i, en

especial, aquestes mares que viuen marcades pel patriarcat i ancorades en el passat –des d'un punt de vista occidental.

2. *Vessant emocional del nen*

L'altra gran variable a considerar és l'afectiva. En el nostre estudi volem conèixer les repercussions i vivències del món intern del nen adoptat.

El factor emocional comú que diferencia generalment el nen adoptat del que no ho és, és la ruptura de la vinculació primària que pateix en els primers anys de vida. Aquest fet colpeja inexorablement el nen adoptat, el qual, com a infant que és, està desproveït d'eines per a fer-hi front i li provoca un gran patiment emocional (Ballús, Pérez Testor i Bachs, 2010a). Tal com comentem en aquest article, Bowlby (1986) és un dels referents indiscutibles en aquest àmbit, juntament amb Spitz, especialment a partir del seu estudi, per a l'OMS (1951), sobre les conseqüències de la privació maternal, en el qual va desenvolupar la seva *Teoria de l'afecció*. En aquesta ens diu que, en el cas dels lactants i dels nens de la primera infància, l'experiència de separació inicia, habitualment, processos defensius, originant que la tristesa per la persona perduda i els retrets per la seva absència es facin inconscients i, per tant, no s'extingeixin. Aquesta pèrdua genera, en la infància, processos de dol que en els adults es considerarien patològics. Conclou dient que l'objecte més important que es pot perdre és la mateixa mare –i de vegades el pare–, i que el període vulnerable no està limitat al primer any de vida, sinó que es fa extensiu a alguns anys posteriors de la infància, com pressuposava Freud. La pèrdua d'un dels pares dona lloc no sols a una ansietat primària de separació, sinó a processos de dol en els quals l'agressivitat tindrà un paper primordial.

La realitat del nen adoptat internacionalment és la de tenir molts dols simultanis: la separació de la família, el país, la llengua, la seva casa, els seus amics, la seva escola... De fet, viu un procés d'immigració, deixa «un model de vida» i d'identitat per a incorporar-ne un altre de nou; es tracta d'una situació de reorganització i de reelaboració (Ballús i Viel, 2009). Però el major repte emocional del nen adoptat és el d'ésser capaç d'elaborar aquest dol per la pèrdua, per l'abandó dels seus pares biològics. Diferents autors ens parlen de l'impacte emocional que suposa aquest dol i de la dificultat d'elaborar-lo. Brodzinsky i Schechter (1990) i Brodzinsky, Schechter i Hening (1992) destaquen el paper que juguen els sentiments de pèrdua, dels fills adoptius, en l'ajustament psicològic, fins i tot en aquells nens adoptats tot just acabats de néixer.

A aquest abandó previ que pateix tot nen adoptat, cal afegir-hi els *seus antecedents de relació afectiva*, que definiran la vinculació de l'infant amb la família adoptiva.

3. Pares adoptius

La darrera variable a comentar és la dels pares adoptius.

L'adopció és una relació a llarg termini que cal construir diàriament i, en base a aquesta construcció, hi ha un reconeixement de les diferències que separen l'infant de la família fundada amb la procreació (Pérez Testor, 2008). Els motius per a portar a terme una adopció internacional són diversos i, per tant, el perfil de les famílies que volen adoptar és canviant i inherent a les característiques socials de cada moment.

Sabem que, en tota parentalitat, les experiències prèvies dels futurs pares i mares, les seves motivacions i expectatives respecte al projecte de maternitat/paternitat, poden influir, en gran mesura, en el vincle posterior (Grau i Mora, 2005). Atès que un dels criteris per a la selecció de la mostra del nostre estudi (Ballús, 2009) és que siguin famílies que tinguin fills adoptius i NO biològics, totes les parelles que formen part de la mostra tenen un perfil homogeni. De les deu famílies que la configuren, set són parelles amb dificultat de reproducció –infertilitat o esterilitat– que es van sotmetre a tècniques de reproducció assistida diverses vegades. Per tant, la família adoptiva, formada per pares que no han pogut accedir a la parentalitat de manera biològica, es constitueix, doncs, amb membres –pares i fills– que han patit pèrdues importants vinculades –com tota pèrdua– a un sofriment psicològic. La possibilitat d'elaboració d'aquest dol –tant individualment com a nivell de parella– és una variable molt important per a aconseguir portar a terme la funció parental.

Ser un «pare-mare suficientment bo», seguint les paraules de Winnicott, implica poder anar més enllà de les pròpies necessitats i de les dels fills. Com més organitzada sigui la personalitat dels pares adoptius, com menys problemes presenti la relació de parella, més capaços seran, els pares, de diferenciar entre les seves necessitats i les dels seus fills (Castillo *et al.* 2006).

El Test Projectiu Pota Negra (PN), de L. Corman (1961)

Començarem aquest apartat fent referència als orígens de les Tècniques Projectives, per poder, així, contextualitzar millor el Test Pota Negra, seguint Ballús, Pérez Testor i Bachs (2010b).

El concepte de *projecció* l'utilitzà Freud, per primera vegada, en el 1984, però fou L. Frank qui encunyà el terme de *Tècniques Projectives* en la seva obra *Los métodos proyectivos para el estudio de la personalidad en el 1939*.

El test Pota Negra –PN– de Corman (1961) forma part dels grans tests projectius temàtics més utilitzats per a l'avaluació infantil, juntament amb el TAT de Murray, el Children Apperception Test –CAT-A i CAT-H– de Bellak (1949 i 1965, respectivament) i el Blacky Pictures Test –BPT– de Blum (1950). D'altra banda, el test Pota Negra es diferencia del TAT de Murray en el fet que el material estimulator el formen escenes d'animals en les quals el subjecte es projecta fàcilment. El CAT de Bellack també utilitza la figuració animal, però l'avantatge del test PN –a part d'un baix nivell d'antropomorfisme– és que en totes les làmines apareix el mateix animal, el porquet Pota Negra. Això facilita l'elaboració d'una història amb un fil conductor que gira al voltant de PN, el protagonista, i gairebé sempre és ben acceptat. El subjecte a qui es passa la prova sol identificar-se, en la majoria de les situacions, amb el porquet.

Corman proposa el mètode de Preferències i Identificacions, que, tal com veurem més endavant, permet conèixer, en cada cas concret, la dialèctica entre les pulsions que s'expressen simbòlicament en el test i els mecanismes de defensa del Jo.

Les tècniques projectives, i en especial les temàtiques com el TAT o el PN, posen en joc un procés projectiu entès en un sentit ample, que consisteix a organitzar un camp poc estructurat i modelable –amb cadascuna de les làmines del test–, de tal manera que això reflecteix l'estil perceptiu de cada subjecte, el significat de determinades situacions vitals i la manera com estructura el seu entorn i el model de relacions afectives que construeix amb els altres (Bachs, 1995).

Material

El test consta de 19 làmines, més una d'experimental que hem utilitzat en el nostre estudi COLLIBÈ, que formen el test de «Les aventures de Pota Negra», anomenat així perquè té una pota negra que el diferencia dels altres. La mare del porquet PN presenta una taca similar. Cal dir que el nom de cada làmina és purament convencional i només serveix per a facilitar-ne la utilització.

En aquestes làmines es representen situacions que fan referència als diferents estadis del Desenvolupament Psicosexual de Freud i que Corman concreta en els *Temes* de les làmines La majoria dels sub-

jectes no escullen les làmines-estímul a l'atzar, ja que cada una en particular pot suscitar la manifestació d'una determinada tendència (Corman, 1979). El conjunt de les làmines del test està ben estructurat, i les situacions no ofereixen gaire ambigüitat. Això fa que es doni –almenys entre la població normal– una freqüència elevada de temes fidels, els quals podríem considerar que corresponen a les respostes comunes o populars del Rorschach. Amb tot, hi ha una gran diversitat de reaccions gràcies al procés projectiu que intervé en l'elaboració de les històries i que la simbologia potencia, facilitant així el fet de posar-hi distància.

Començarem amb dues làmines especials, que s'utilitzen separatament de la resta i no es presentaran per a elaborar la història. El FRON-TISPICI, a l'inici, que serveix per a introduir la prova i presentar els personatges principals que configuren les històries de les làmines. I, al final, la FADA, on es demana al subjecte que formuli els tres desitjos que creu que el PN demanaria a la fada.

A continuació presentem el nom de la resta de làmines del test, agrupades en funció dels diferents TEMES que s'hi representen:

1. **Temes Orals:**

MAMADA I : oralitat feliç o frustrada en la relació dual amb la mare

MAMADA II : oralitat amb rivalitat fraterna

CABRA: mare adoptiva o substituïda

2. **Tema de naixement**

GARRINADA: naixement rivalitat fraterna

3. **Temes Sadicoorals:**

BARALLA: agressivitat envers els germans

4. **Temes Anals:**

MENJADORA: agressivitat envers els pares

PORQUERIES: agressivitat envers els pares

5. **Temes Edípics:**

PETONS: tema edípic

NIT: tema edípic amb voyeurisme de l'habitació dels pares

SOMNI MARE: tema d'ideal del Jo o d'amor objectal

SOMNI PARE: tema d'ideal del Jo o d'amor objectal

ARBRE: situació dual i exclusiva amb el pare

6. Temes Punitius:

OCA: tema sàdic amb transformació punitiva contra si mateix

CLOT: tema de soledat, d'exclusió, de càstig

CARRO: tema sàdic amb transformació punitiva contra si mateix

7. Temes de Dependència / Independència:

DUBTE: exclusió, evasió, ambivalència

PARTENÇA: independència

Administració del test

La seqüència d'administració es pot concretar en els passos següents:

1. *Presentació del FRONTISPICI.* És la primera làmina que es mostra al nen o a la nena i serveix per a introduir la prova i els personatges principals. A partir d'aquesta l'àmina, el subjecte estableix lliurement la identitat de cadascun dels personatges (sexe, edat, rol). És normal que s'hi vegi una estructura familiar i es digui que els petits són els germans i els grans són els pares, però, sovint, s'altera aquest model d'estructura, fet que serà molt significatiu.
2. *Història.* Amb les 18 làmines al davant –esteses damunt d'una taula que permeti visualitzar-les totes correctament–, el nen tria les que vol per fer una història.
3. *Preferències/Identificacions.* Demanem al nen o a la nena que seleccioni les làmines fent-ne dues piles: una amb les làmines que li agraden (A) i una altra amb les que NO li agraden (NA). Després li demanem el perquè d'aquesta tria i la identificació amb algun dels personatges. D'aquesta manera s'aconsegueix conèixer els principals mecanismes de defensa del subjecte i diferenciar dos models de làmina en funció de les tendències que representen: les làmines 3A i les 3NA:

Làmines 3A: Representen el principi del plaer. No tenen cap prohibició. Són làmines:

- Acceptades per a fer la història.
- Agradables –a Preferències i Identificacions, P-I.
- Assumides –identificació amb el protagonista de l'acció.

Làmines 3NA: Representen les tendències censurades per a la defensa del Jo, perquè provoquen molta angoixa. Són tendències reprimides. Per tant, són làmines:

- No Acceptades per a fer la història.
 - No Agradables –a Preferències i Identificacions, P-I.
 - No Assumides –no s'identifica amb el protagonista.
4. *Qüestionari final.* Són preguntes dirigides, de síntesi, sobre els personatges del test, similar al qüestionari del Test de la Família elaborat per Corman (1961). Per últim presentem la làmina de la FADA i el TEST DE L'EDAT D'OR.
 5. *Dibuixos.* Per acabar, demanem al nen o a la nena que dibuixi de *memòria* la làmina més interessant del test –es pot observar si es modifiquen aspectes respecte a la làmina original–, i a continuació el Somni de PN.

Anàlisi

La finalitat de Corman, en els seus treballs d'investigació, ha estat sempre exclusivament clínica –encara que dóna algunes dades estadístiques–, aplicant i proposant l'estudi del dinamisme de la personalitat vist com un camp de forces en conflicte. Es tracta sempre des d'una perspectiva singular –unívoca– del subjecte examinat (Corman, 1979).

Existeix evidentment un «mètode Corman» d'anàlisi de dades força complex i laboriós. Aquest mètode consisteix a analitzar els aspectes següents:

1. La identitat de cada un dels personatges (sexe, edat, rol) donada en el FRONTISPICI.
2. La làmina més investida. És la làmina triada per començar la història, la que té més càrrega afectiva.
3. La psicodinàmica de la història, amb els temes més dominants.
4. El dinamisme conflictiu entre tendències i mecanismes de defensa del Jo a Preferències i Identificacions (P-I) i làmines 3A i 3NA.

5. L'anàlisi del qüestionari final, dels desitjos expressats amb la làmina FADA i també dels dos dibuixos: la làmina de memòria més interessant i el somni de PN.

La utilitat clínica del test Pota Negra és que permet fer una aproximació a la dinàmica interna del comportament humà i a la significació que li és pròpia, destacant especialment la història individual i el rol del complex d'Èdip en els processos de l'estructuració de la personalitat.

II. Mètode

Els objectius d'aquest estudi són els següents: 1) conèixer les repercussions que té, en el desenvolupament emocional, el fet d'ésser un nen adoptat; 2) comprovar com les Test Projectiu temàtic Pota Negra possibiliten l'accés al món intern del nen adoptat.

Participants

El nostre estudi s'ha realitzat amb una mostra de 10 nens (5 nenes i 5 nens) d'edats compreses entre 6 i 12 anys, que formen part del grup de nens d'adopció internacional d'Espanya (país d'origen: Nepal).

En els criteri d'inclusió per als nens, a més de l'edat i el país ja citats, hi ha el de fer més de dos anys que s'hagi realitzat l'adopció. El criteri d'inclusió per a les famílies és no tenir fills biològics; és a dir, només tenir fills adoptius.

Instruments

Hem aplicat instruments diferents als pares i als fills. Quant als pares, hem combinat dues tècniques: l'entrevista semiestructurada, elaborada per la investigadora, i el Qüestionari infantil de comportament 4/18 (CBLC), de Achenbach. Als nens, el Test Projectiu Pota Negra, de Corman, 1961, que ha estat el principal instrument de la investigació.

Procediment

1. **1a etapa: Selecció de la mostra.** Com que l'objectiu del nostre estudi era aprofundir en l'Adopció Internacional, i preferentment en algun país que culturalment es diferenciés del nostre, estàvem oberts a qualsevol proposta. Vàrem tenir la possibilitat de contactar amb una família que havia adoptat al Nepal i que ens podia posar en contacte amb altres pares que també havien adoptat nens nepalesos.

2. **2a etapa:** Localització de la mostra. Però, en començar a seguir els criteris d'inclusió, en especial el de les famílies, que concreta que siguin famílies amb fills adoptius, però NO biològics, es va complicar. Començava ara un llarg recorregut per trobar la nostra mostra. Vàrem contactar amb l'ECAI del Nepal (ECAI Balbalika), amb l'Associació d'Amics del Nepal i, finalment, amb les mateixes famílies que formaven part de la mostra, les quals ens varen ajudar. Ha estat un treball de camp llarg i costós, –tenint en compte com és de reduïda la mostra– que ha durat pràcticament un any des que vàrem iniciar el procés amb la primera família (gener del 2007) fins a finalitzar (novembre del 2007).
3. **3a etapa:** Contactar amb les diferents famílies. La dispersió geogràfica per tota la comarca de Barcelona de les famílies de la mostra determinava la configuració de la trobada. Ateses aquestes dificultats, en la visita a la família vam aplicar els tres instruments d'investigació (entrevista semiestructurada, Pota Negra i CBLC), però amb un timing específic per a cada un.
4. **4a etapa:** Recollida de dades. El buidatge de les dades dels diferents instruments aplicats el vam realitzar, en un primer moment, de manera individual, atesa la diferència de temps en la seva aplicació (11 mesos des de la trobada amb la primera família fins a l'última de la mostra). Un cop recollit tot el material, vàrem procedir a l'anàlisi comparativa entre els diferents instruments, per a una posterior interpretació.

III. Resultats i Discussió

Com que els objectius d'aquest treball i el Test Projectiu Pota Negra han estat el principal instrument de la investigació, articularem els Resultats Globals amb aquelles dades més rellevants del test i al voltant d'un cas de la nostra mostra (subjecte 2), per tal d'il·lustrar i comprovar la utilitat d'aquesta eina en conèixer el món intern dels nens adoptats.

Cas clínic

La nena, a la qual anomenarem Clara, tenia 10 anys en el moment de l'avaluació i estava cursant 4t de Primària. Va ser adoptada a 4 anys al Nepal per una família catalana sense fills. De la seva història prèvia a l'adopció, sabem que, amb la família biològica (pares, dues germanes i un germà (ella era la petita)) va conviure dos anys, fins que va morir la mare. El pare bevia i pegava a la dona. Vivien al riu, sense casa.

La Clara diu *que* «viven en un *basurero*». La van recollir, a ella i a la mitjana, del carrer.

La mare adoptiva ens comenta que la mare biològica la va estimar molt, i ella encara se'n recorda i se sent estimada. Adoptada de poc, la Clara li expressava: «*Yo mucha suerte, madre Nepal muy buena, y tu también*». Va estar institucionalitzada durant un any i mig en un sol orfenat.

Seguidament mostrem la història que va realitzar del Test Pota Negra:

Dóna una estructura familiar completa: pares i 3 fills. La germana gran és PN, a qui atribueix el sexe femení i una edat de 5 anys. Els altres dos germans (B1 i B2) són nois i tenen 3 i 4 anys, respectivament. En la família adoptiva no té germans, però en la família biològica del Nepal ella era la petita; per tant, es produeix un canvi en l'ordre que ocupa entre els germans: de ser la petita, passa a ser la gran.

HISTÒRIA:

(la transcripció és literal)

1. Garrinada (A5 – Id. Porquet nadó)

Tot això comença quan a la mare de la PN li neixen tres fills més.

2. Oca (A3 – Id. La porqueta que mosseguen, PN)

PN estava jugant i va anar a molestar la senyora oca, que tenia molt mala llet (geni), i com que es va enfadar tant, li va agafar la cua i la va estrènyer, nyac! Ell va plorar moltíssim i va sortir disparat com un llamp.

3. Collibè (A6 – Id. PN, la porqueta)

La seva mare el va veure corrents i el va agafar, se'l va enfilars a l'esquena i li va dir que volia ensenyar-li una cosa.

4. Arbre (A4 – Id. PN)

Va anar cap a l'arbre i li va ensenyar un niu de pollets, i li va dir que s'enfilés a la seva esquena i que mirés com eren, i la mare li va preguntar si veia alguna cosa d'especial. Ell li va dir que veia dos ocells que intentaven volar, però que no podien, perquè eren molt petits. La mare li va comentar: «I, saps per què? Perquè són petits com tu, que encara no pots caminar ni anar sol».

5. Carro (NA3 – Id. Ningú)

Mentre estava dormint, somiava que se l'enduien lluny de la seva família. Se sentia molt malament i li començava a fer molt mal la panxa.

6. Somni Mare (A11 – Id. PN)

I, de sobte, somia amb la seva mare i, quan acaba de somiar, com que està mig adormit, se'n va amb la cabra.

7. Cabra (A2 – Id. PN)

Va amb la cabra i li agafa llet, ja que la seva mare no sap on és. Ella li diu que mengi tot el que vulgui, que a ella li agradaria tenir una filla com ella.

PSICODINÀMICA DE LA HISTÒRIA

La Clara tria set làmines per fer la història.

En el tema donat –de pèrdua i de trobada amb una mare substituïda (la cabra), que l'alimenta i té el desig de tenir una filla com ella–, amb incidències de càstig, projecta la seva pròpia història.

Mostra un model d'oralitat frustrada o mancada de les primeres relacions afectives amb la mare, cosa que, possiblement, ha dificultat el seu creixement emocional. Recordem, de les dades de l'anamnesi, que la mare va morir quan ella tenia dos anys i, poc temps després, la van recollir, a ella i a la mitjana, del carrer. Al llarg de tot el test hi ha un predomini de la figura materna, fins i tot duplictat d'aquesta figura: la mare de PN i la cabra.

Els Resultats Globals del nostre estudi, pel que fa a les dades més rellevants del test, són les següents:

1. **Frontispici**
2. **Làmines més investides**
3. **Temes de les històries**
4. **Identificacions**
5. **Temes específics:**
 - La mare substituïda o adoptiva (CABRA)
 - El càstig (OCA)
 - La culpabilitat (la taca negra)
6. **Tractament de les làmines edípiques**

1. Frontispici

Aquesta làmina serveix per a presentar els personatges principals del test, i és el mateix subjecte qui estableix la identitat (sexe, edat, rol) dels diferents personatges. Generalment se'ls dóna una estructura de família. La seva absència o alteració ens permet de veure possibles perturbacions en les relacions entre el nen i la seva família.

Resultats

Amb les dades de la nostra mostra constatem que, pràcticament en tots els casos, a excepció del subjecte 5 i 10, els nens donen una estructura familiar completa i diuen que els petits són els germans i els grans són els pares. El subjecte 10 atribueix a PN el rol de fill únic. Els altres dos porquets petits són amics.

Aquests resultats assenyalen que, malgrat que els nens provenguin de famílies desestructurades, sembla que la família adoptiva ha ajudat a refer una vivència interna.

En el cas de la Clara, també dóna una estructura familiar completa: pares i tres fills.

A PN se li adjudica un sexe corresponent amb el de la nena i una edat regressiva; ella té deu anys i mig i diu que PN en té cinc.

2. Làmines més investides

És la làmina triada, d'entre totes les 18, per a començar la història. És considerada per aquest motiu –ser escollida en primer lloc– com la làmina que té més càrrega afectiva. Projectivament parlant, serà un element important a considerar.

Resultats

GARRINADA: 5 subjectes –cas 1, 2, 3, 6 i 10 –

El tema és de naixement i fa referència als orígens. En alguns casos també hi és present la rivalitat fraterna, la regressió i l'oralitat.

No és freqüent d'escollir aquesta làmina en primer lloc. Sembla dibuixar-se com un tret específic de la nostra mostra: nens adoptats.

Investigacions com les de Myli Mass (1994), Quinodoz (1999), Canham (2003), fan aportacions sobre les implicacions que té, per al nen adoptat, el fet de conèixer els seus orígens. Conèixer la realitat dels pares biològics és una situació dolorosa que l'acompanyarà sempre i que pot ser difícil de suportar. La violència de les defenses sovint coincideix amb la intensitat de l'experiència dolorosa que es tracta d'evitar.

Garrinada: La truja ha garrinat i es veu com mamen les cries, mentre ella s'abeura. Hi ha dos pagesos que se'n cuiden. En primer terme, separats de l'escena per una tanca de fusta, els tres porquets s'ho miren. PN és el del mig.

És important de remarcar que cinc dels subjectes han fet una *identificació regressiva* en aquesta làmina, identificant-se amb *un dels porquets nadons*, i tres, els números 6, 7 i 8, s'han identificat amb Ningú. També cal assenyalar que dos d'aquests subjectes, el 7 i el 8, rebutgen la làmina, que passa a ser 3NA (No escollida per a fer la història, No agradable i No assumida).

Coincidint amb Bowlby (1986), en el cas dels lactants i dels nens en la primera infància, l'experiència de separació inicia habitualment processos defensius, originant que la tristesa per la persona perduda i els retrets per la seva absència es facin inconscients, i, per tant, no s'extingeixin. Parlariem, doncs, de fixació i repressió. Cal dir que, en tots els subjectes de la nostra mostra, hem trobat elements regressius de més o menys intensitat.

En el cas de la Clara, la làmina més investida és GARRINADA; ens fa comprendre que el tema del naixement, de l'origen familiar, és molt important per a ella. La identificació és amb el porquet nadó, mostrant regressió, que també és present en l'edat donada a PN en el Frontispici – cinc anys– i que es manté al llarg de tot el protocol.

CARRO: Dos subjectes: 4 i 9.

El tema és punitiu i de càstig.

Carro: PN somia que un home (marxant, porcater) carrega uns porquets en un carro. N'empeny un que s'hi resisteix i crida. Els pares de PN, amb dos petits, contempen l'escena.

Els tres subjectes restants (subjectes 5, 7 i 8) han escollit, en primer lloc, les següents làmines (PARTENÇA, MAMADA II i COLLIBÈ) respectivament.

3. Temes de les històries

Després de la presentació de la làmina FRONTISPICI mostrem al subjecte les divuit làmines del test i el convidem a seleccionar aquelles que vulgui fer servir per a confegir una història. La història que es fa estarà en relació amb les *preocupacions dominants* de cada subjecte.

Resultats

Els temes que es desprenen de l'anàlisi de les històries dels nens de la mostra són els següents:

- *Tema de l'abandó, viscut com un càstig i amb molta culpabilitat*
Quatre subjectes (casos 1, 2, 4, 6 i 9)
- *Tema d'exclusió i de rivalitat fraterna*
Quatre subjectes (casos 1, 3, 5 i 7)
- *Tema regressiu d'oralitat*
Dos subjectes (casos 3 i 10)
- *Tema de recerca dels orígens*
Dos subjectes (casos 6 i 9)
- *Tema de relació ambivalent amb el pare, amb l'absència de la mare*
Un subjecte (cas 8)

Cal comentar que, pràcticament en totes aquestes temàtiques esmentades, el tema de *culpabilitat* també hi és molt present. Com

ens diu Ricart (2008), el nen abandonat sent culpabilitat, pensa que la causa per la qual el van abandonar radicava en ell.

El tema de la història que realitza la Clara correspon al grup 1, Tema de l'abandó, viscut com un càstig i amb molta culpabilitat. Simbòlicament, parla de dues famílies: la primera, la biològica, on descriu una mare que cuida i protegeix la porqueta quan encara és molt petita, i la segona, la d'adopció, on explica la trobada amb una mare substituïda (la cabra), que l'alimenta i té el desig de tenir una filla com ella.

4. Identificacions

Les identificacions amb el protagonista –que gairebé sempre és PN– en les diferents làmines, permeten veure si el subjecte és capaç d'assumir l'acció que s'hi representa. En cas contrari, si no hi ha identificacions amb el protagonista, ens mostrarà els mecanismes de defensa del JO i el grau d'ansietat que provoca la temàtica de la làmina.

Les identificacions les podem valorar, seguint Corman (1961), de la manera següent:

- Identificacions amb PN superiors a la mitjana (6 o 7):
Bona capacitat del JO per a assumir les situacions representades.
- Identificacions amb PN inferiors a la mitjana:
Es comptabilitzen la majoria de tendències representades.
- Identificacions amb Ningú (més de 2 o 3):
Indica que existeix un tema dominant d'ansietat.

Resultats

- *Identificacions amb PN: 3 subjectes.*

Només aquests aconseguen la mitjana o bé la superen –amb sis o més identificacions. La resta de subjectes de la mostra tenen una mitjana de quatre identificacions.

- *Identificacions amb Ningú (superiors a 2 o 3): 7 subjectes*

Aquests superen amb escreix el nombre de identificacions amb Ningú, amb una mitjana de 6 identificacions.

Aquests resultats ens mostren que les làmines que representen els diferents estadis del desenvolupament emocional, tal com hem comen-

tat anteriorment, generen un alt nivell d'ansietat en un 70 % dels nens de la mostra i no poden assumir les situacions representades.

En el protocol de la Clara s'hi pot observar un elevat nombre d'identificacions amb PN: 10. Segons Corman, aquestes identificacions constants amb el protagonista són un signe d'un JO rígid, que, en la majoria dels casos indica que el subjecte és incapaç d'investir algun altre membre de la família que no sigui ell mateix, i aquesta incapacitat es tradueix, en general, en un defecte en les relacions afectives que comporta un replegament de la líbido objectal en narcisista. Entenen per narcisisme no un estat en el qual faltaria tota relació intersubjectiva, sinó la interiorització d'una relació.

5. Temes específics

Dels diferents temes del test Pota Negra, n'hi ha tres que, per les peculiaritats de la nostra mostra (ser nens abandonats i adoptats posteriorment), adquireixen una especial rellevància.

Aquests temes són els següents:

- La mare substituïda o adoptiva (CABRA)
- El càstig (OCA)
- La culpabilitat (la taca negra)

En la segona part del test –a Preferències i Identificacions–, tal com hem comentat anteriorment, es demana al nen o a la nena que seleccioni les làmines que li Agraden (A) i les que NO li Agraden (NA). A continuació se'l convida a identificar-se amb algun dels personatges de la làmina. Amb aquest sistema s'aconsegueix conèixer els principals mecanismes de defensa del subjecte i diferenciar, així, dos models de làmina en funció de les tendències que representen. Les làmines 3A representen el principi del plaer i no tenen cap prohibició, i les 3NA representen les tendències censurades per a la defensa del JO, perquè provoquen molta angoixa. Són tendències reprimides.

- *Làmines 3A*: Acceptades per a fer la història, Agradables i Assumides (identificació amb el protagonista de l'acció).
- *Làmines 3NA*: No Acceptades per a fer la història, No Agradables i No Assumides.

Veiem, doncs, ara, el tractament que han tingut aquests temes específics.

5.1. La mare substituïda o adoptiva (CABRA)

El tema que s'hi representa és d'oralitat. El fet que la cabra sigui d'una altra espècie propicia que els temes donats siguin de *mare substituïda o adoptiva* i de *fantasies de frustració i abandó* per part de la mare porqueta, escapades de casa i trobades amb la cabra.

CABRA : PN mama d'una cabra mentre ella se'l mira.

La làmina de CABRA representa la mare adoptiva real, per als nens adoptats. Per tant, aquesta làmina, per als nens de la nostra mostra que han estat realment abandonats i posteriorment adoptats, no possibilitarà *fantasies d'abandó*, sinó que possibilitarà confrontar el nen amb una *vivència real d'abandó* dels seus pares biològics.

Resultats

- 3NA: 5 nens (subjectes 1, 3, 5, 7 i 10)
És a dir, làmina totalment censurada i rebutjada.
- Agradable: 5 nens:
 - 3A (subjecte 2)
 - 2A, identificació amb cabra (subjecte 4)
 - 1A, identificació amb cabra i no escollida per a la història (subjectes 6, 8 i 9). És a dir, làmina agradable.

Observem que tres dels nens que l'han categoritzada d'Agradable havien perdut la mare abans de l'adopció. De fet, la mort de la mare va ser el motiu d'abandó (subjectes 2, 6 i 9). En el cas 2 és 3A, és a dir, acceptada per a fer la història, agradable i assumida.

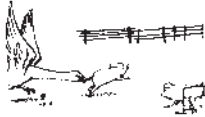
Per a la Clara, CABRA és 3A, la làmina que li permet expressar, de manera franca, una oralitat feliç, i és l'escollida per la Clara per a donar fi a la història.

Sembla que aquesta mare substituïda –en aquest cas l'adoptiva– és la que li permet començar a refer els vincles i dóna espai a una nova relació.

5.2. El càstig (OCA)

El tema que representa és punitiu, amb les particularitats següents:

- *Tema de càstig*: representant l'autoritat, que castiga el subjecte.
- *Tema de castració*: mai no explicitat directament, sinó de forma simbòlica

OCA: Una gran oca amb les ales obertes ataca un porquet (no es veu si és PN o un dels blancs) i l'atrapa per la cua. El porquet crida i plora, tot mirant d'escapar-se. Mig amagat darrere una paret, un altre porquet s'ho mira.

És una de les làmines més ansiògenes del test i la que, en general, els subjectes consideren menys Agradable. Normalment la identificació sol ser amb el porquet que mira; rarament amb el porquet mossegat.

Resultats

- 3NA: 8 subjectes (casos 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9 i 10)
- Agradables: 2 subjectes
3A (subjecte 2)
1A, agradable (subjecte 4)

Quant a les identificacions:

- Porquet mossegat: Dos subjectes (casos 1 i 2)
- OCA que castiga: Tres subjectes (casos 3, 8 i 10)

De la nostra experiència clínica amb aquest test, podem dir que només en dues ocasions ens hem trobat amb aquesta situació d'identificar-se amb el porquet mossegat, després d'haver passat molts protocols. I, curiosament, eren dos nens tutelats per la DGAI que, en el moment de fer el test, feia poc que els havien separat de la seva família i estaven a l'espera de ser adoptats. Sembla, doncs, que aquesta identificació assenyala vivències molt traumàtiques.

Clara –com en el cas 1– expressa la culpabilitat i la necessitat de ser castigada, identificant-se amb el porquet que mossega l'oca, fet molt poc usual tal com hem comentat anteriorment, i encara és menys usual que aquesta làmina sigui 3A. Això ens podria suggerir que la nena «normalitza» la situació de càstig.

5.3. La culpabilitat (la taca negra)

La taca negra sovint s'erigeix en símbol de culpabilitat, en el test. Per aquest motiu es va introduir en les qüestions finals aquesta pregunta: *Què en pensa, PN, de la seva pota negra?* En molts casos, les respostes que s'obtenen fan al·lusió al caràcter d'impuresa de la taca negra i, llavors, el nen demana a la FADA, en formular els tres desitjos, que li tregui aquesta taca negra.

Resultats

- NO els agrada: 6 subjectes, que demanen a la FADA la desaparició de la taca.
- Els és indiferent: 4 subjectes (casos 3, 5, 7 i 8).

D'acord amb Corman, aquesta taca negra és la resposta a la vivència d'una forta càrrega interior de culpabilitat. En casos patològics, aquesta culpabilitat tan forta sol relacionar-se amb experiències infantils traumatitzants que, en un moment donat, varen causar tal angoixa que el motiu de la culpabilitat fou reprimat en l'inconscient. Això condicionarà el subjecte a la culpabilitat

Clara, davant la pregunta de la pota negra, respon que no li agrada, que li agradaria tenir-la com els altres, perquè pensa que tothom es burla d'ella. I com a Tercer desig de la fada, voldria que li desaparegués la taca que té.

6. Tractament de les làmines edípiques

El test Pota Negra ens permet conèixer el desenvolupament emocional del nen, que culmina amb l'elaboració del complex d'Èdip. Per tant, utilitzarem aquest terme com a metàfora del desenvolupament.

Les làmines edípiques del test (ARBRE, COLLIBÈ, NIT, PETONS, SOMNI MARE i SOMNI PARE) poden donar el tema fidel edípic (tema edípic franc) o bé altres temes.

El tractament dels temes edípics el podem observar en les històries, sempre que s'hagin escollit les làmines de temes edípics. En segon lloc, mitjançant les Preferències i Identificacions. En el cas que la temàtica d'un mateix subjecte no coincideixi en aquestes dues situacions (la història i P/I) serà significatiu i ens permetrà assenyalar si s'han produït discrepàncies en els temes d'una mateixa làmina.

A continuació presentem aquestes dades, obtingudes del tractament de les làmines edípiques, en forma de taules indicant el nombre de subjectes que han optat per una determinada temàtica (vegeu Taules 6.1 i 6.2, respectivament). En la primera taula (vegeu Taula 6.1) es mostra el tractament de les làmines edípiques de les històries, i en la segona taula (vegeu Taula 6.2) es presenta el tractament de les làmines edípiques de Preferències i Identificacions.

Làmines						
Temes	Arbre	Collibè	Nit	Petons	Somni mare	Somni pare
0. Tema edípic franc	1			1	1	1
1. Tema edípic desplaçat						
9. Tema edípic d'evasiva				1		
12. Tema oral	1					
14. Absència de tema					2	2
16. Tema edípic de dependència	4	5				
17. Tema edípic escotomitjat			3		1	1

Taula 6.1 Temes donats en les làmines edípiques en les històries

Resultats

Els resultats evidencien una absència gairebé absoluta del tema *edípic franc*, que sols és present en una ocasió, en ARBRE, SOMNI MARE i SOMNI PARE. Cal assenyalar, però, que en PETONS només hi ha un subjecte (cas 10) que pot reconèixer el tema edípic franc, però, simultàniament, és una làmina considerada 3NA; per tant, molt censurada i rebutjada, mostrant una gran ambivalència.

Sorpren la presència més nombrosa de temes *edípics de dependència* en el cas de les làmines ARBRE i COLLIBÈ, temes fidels de relació ambivalent amb el pare (4 i 5 subjectes, respectivament). S'observa també el tema edípic escotomitjat en NIT (3 subjectes) i en SOMNI MARE i SOMNI PARE, amb un subjecte cadascuna.

Làmines						
Temes	Arbre	Collibè	Nit	Petons	Somni mare	Somni pare
0. Edípic franc	5	3			8	6
1. Edípic desplaçat	2	1				
4. Edípic depressiu			2		1	1
6. Edípic censurat	1	1				
7. Edípic culpabilitzat					1	1
9. Edípic d'evasiva			3	3		
10. Edípic amb escotomització del voyeur			1	5		
16. Edípic de dependència		5				1
17. Edípic escotomitzat	2		4	2		1

Taula 6.2 Temes donats en les làmines edípiques en Preferències i Identificacions

Resultats

Els nostres resultats constaten més presència del tema *Edípic franc* en les làmines de SOMNI MARE i SOMNI PARE (temes d'ideal del JO, generalment) i en ARBRE (tema fidel de relació dual amb el pare). Cal assenyalar, però, a SOMNI MARE i SOMNI PARE, el tema *edípic depressiu* del subjecte 4 i el tema *edípic culpabilitzat* del subjecte 5.

En les làmines de PETONS i NIT, on és més present el nucli del tema edípic (pare i mare abraçant-se i l'escena primària, respectivament), no hi ha cap subjecte que pugui reconèixer el tema edípic franc. S'hi observen, en canvi, els temes *edípic escotomitzat*, *edípic depressiu*, *l'escotomització del voyeur* o el tema *edípic d'evasiva*.

Resultats conjunts Taula 6.1 i Taula 6.2

Els resultats mostren més presència de determinats temes edípics, que es repeteixen en les dues taules. Un major nombre de subjectes han donat aquests temes en les dues ocasions (història i Preferències i Identificacions) i, per tant, caldrà tenir-ho en compte.

Aquests temes són els següents:

- Temes edípics de dependència
- Temes edípics escotomitats

Si comparem el tractament que s'ha fet en una mateixa làmina, observem discrepàncies que cal comentar. Concretament, volem fer esment de dos aspectes que criden l'atenció en comparar els resultats de les dues taules respecte a una mateixa làmina:

- **Ambivalència de sentiments**, quan les làmines ARBRE i COLLIBÈ (temes fidels de relació dual amb el pare) a Preferències i Identificacions són *temes edípics francs* i en la història *temes dependents*.
- **Ambigüïtat en els rols de les figures parentals**. Observem que una mateixa làmina suggereix tant la figura del pare com, després, la de la mare, o viceversa.

En el cas de la Clara, hi ha presència de làmines edípiques en la història, però són làmines edípiques ambivalents –a Preferències i Identificacions (P-I) apareixen com a temes de dependència. La Clara les reconverteix i emfatitza la relació dual amb la mare. També veiem que, en la història, hi ha una total absència de la figura del pare –les làmines edípiques que representen la situació dual amb el pare es transformen en làmines de situació dual amb la mare.

El dibuix de la làmina més interessant (COLLIBÈ) també reitera aquesta relació: «... representa la confiança i la preocupació de la mare...», així com el tema donat per a la història: pèrdua d'una mare que la cuida i protegeix, quan la porqueta encara és molt petita, i també trobada amb una mare substituïda: la cabra.

No trobem tampoc cap identificació amb el progenitor del mateix sexe en les làmines edípiques. D'altra banda, tal com hem dit, existeix una total absència de la figura del pare. El triangle edípic no és possible.

Conclusions

Tal com mostren els resultats presentats, les variables afectives pròpies de l'adopció dificulten el desenvolupament emocional dels nens adoptats. Però, igual que en els altres àmbits, el nen adoptat necessitarà més temps i, possiblement, suports específics per a culminar la seva evolució.

Podem assenyalar, com a principals variables que articulen aquesta realitat interna del nen adoptat, la dificultat o absència per tolerar una «tercera posició», la presència de regressions i, en alguns casos, fixacions orals, solapament de sentiments propis de l'abandó i del complex d'Èdip, les dificultats per a elaborar el dol per la pèrdua dels pares biològics, l'ambigüitat i ambivalència en els rols de les figures parentals, l'abandó viscut com un càstig i amb molta culpabilitat, i els sentiments d'exclusió i rivalitat fraterna vinculats a l'abandó.

Voldríem acabar aquest apartat amb una darrera reflexió. Malgrat les limitacions pròpies d'aquesta recerca qualitativa, aquest estudi ens ha permès, entre altres coses, comprovar com el Test Projectiu Pota Negra ens dóna informació sobre l'estructura i el funcionament intern del nen, mobilitzant aspectes de la seva vida emocional. Així doncs, l'ús de Tècniques Projectives es converteix en un element clau i imprescindible en tota avaluació psicològica, tenint en compte que aquesta informació sobre el món intern del nen pot ser fonamental per a fer un adequat disseny de la intervenció. Massa vegades els nens adoptats apareixen extremadament defensats pels temors a un nou abandó. Una visió exclusivament externa del subjecte pot fer que aquests elements bàsics del seu món intern passin desapercebuts. Només l'anàlisi holística i global de la persona permetrà integrar aspectes de la realitat externa i de la realitat interna del subjecte.

REFERÈNCIES

- Bachs, J. (1995). *El test Patanegra: Teoria, Técnica y Clínica*. Comunicación del XIV Congreso Internacional de Rorschach y Métodos Projectivos, Portugal.
- Ballús, E. (2009). *La elaboración del complejo de Edipo en niños adoptados: duelos y vínculo*. Tesis Doctoral no publicada. Barcelona: Universidad Ramón Llull,.
- Ballús, E. & Viel S. (2009). Inmigración y resiliencia. *Revista de la Sociedad Española del Rorschach y Métodos Projectivos*, 22, 62-74.
- Ballús, E., Pérez Testor, C. & Bachs, J. (2010a). La vigencia del complejo de Edipo en las nuevas familias: la adopción internacional. *Cuadernos de Terapia Familiar*, 74, 30-41.
- Ballús, E., Pérez Testor, C. & Bachs, J. (2010b). Codificación del test proyectivo Pata Negra (PN), de L. Corman (1961), para el análisis del complejo de Edipo. *Manuscrit no publicat*.

Bowlby, J. (1986). *Vínculos afectivos: formación, desarrollo y pérdida*. Madrid: Ediciones Morata (1ª impresión, Tavistock Publications Ltd, 1979).

Brodzinsky, D.M. & Schechter, M.D. (1990). *A stress and coping model of adoption adjustment*. New York: Oxford University Press.

Brodzinsky, D.M., Schechter, M.D. & Hening, R.M. (1992). *Being adopted. The lifelong search for self*. New York: Anchor Books.

Canham, H. (2003). The relevance of the Oedipus myth forested and adopted children. *Journal of Child Psychotherapy*, 29(1), 5-19.

Castillo, J.A *et al.* (2006). Adopción y parentalidad: aportaciones de la investigación. *Revista de Psicopatología y salud mental del niño y del adolescente*, 8, 55-64.

Corman, L. (1979). *El test PN. Manual Primero*. Barcelona: Editorial Herder.

Corman, L. (1991). *Test Patanegra (juego de 20 láminas (6a edición))*. Barcelona: Herder.

Grau E. & Mora, R. (2005). Vicisitudes en la vinculación entre padres e hijos en adopción internacional. *Revista de Psicoterapia*, 62, 103-117.

Laplanche, J. & Pontalis, J.B (1996). *Diccionario de Psicoanálisis*. Barcelona: Editorial Paidós. (Trabajo original publicado el 1967).

Mily Mass, D.S.W (1994). Adoption in the bondage of the Oedipal myth. *The Journal of Psychiatry & Law*, 263-277.

Moliner, M. (2002). Estudios sobre la adaptación de los menores en la adopción internacional. *Revista de Psicología General y Aplicada*, 55(4), 603-623.

Palacios J. (2007). Dossier post-adopción: presentación. *Anuario de Psicología*, 38, 181-198.

Palacios J. *et al.* (2005). Intercountry adoption disruption in Spain. *Adoption Quarterly*, 9, 35-55.

Pérez Testor, C. (2008). Post-adopción y vínculo familiar: Introducción. Barcelona: *Colección Actas REDIF*, Fundació Vidal i Barraqué, 9-14.

Ricart, E. (2008). Post-adopción y vínculo familiar: Conocimiento del origen del adoptado. *Colección Actas REDIF*, Fundació Vidal i Barraqué, 165-179, Barcelona.

Quinodoz, D. (1999). The Oedipus complex revisited: Oedipus abandoned, Oedipus adopted. *The international Journal of Psychoanalysis*, 80(1), 15-30.

Whelpton, J. (2005). *A History of Nepal*. Cambridge University Press.

Resumen

En España y, especialmente en Cataluña, la primera década del siglo xxi ha estado marcada por un incremento excepcional de las adopciones internacionales, configurando así un nuevo modelo de familias y una nueva realidad social. Desde la perspectiva de salud mental, se inicia ahora una etapa post-adoptiva muy necesitada de investigaciones teóricas y empíricas.

Con este trabajo, queremos acercarnos a la realidad interna del niño adoptado, utilizando el test proyectivo temático Pata Negra (Corman 1961) y conocer así las repercusiones que tiene, en el desarrollo emocional, el hecho de ser un niño adoptado. El estudio se realiza con una muestra de 10 niños (5 niñas y 5 niños) de edades comprendidas entre los 6 y los 12 años, que forman parte del grupo de niños de adopción internacional de España (país de origen: Nepal). En los criterios de inclusión para los niños, además de la edad y el país ya citados, está el de hacer más de dos años que se haya realizado la adopción. El criterio de inclusión para las familias es no tener hijos biológicos, es decir, sólo tener hijos adoptivos.

Los resultados muestran que las variables afectivas propias de la adopción dificultan el desarrollo emocional. Pero, al igual que en los otros ámbitos, el niño adoptado necesitará más tiempo y, posiblemente, apoyos específicos para culminar su evolución. Por otro lado, se constata que el uso de Técnicas Proyectivas facilita el conocimiento del mundo interno del niño adoptado, posibilitando así un análisis holístico y global de la persona.

Palabras clave: adopción internacional (Nepal), desarrollo emocional, test proyectivo temático Pata Negra, mundo interno, post-adopción

Abstract

In Spain, and particularly in Catalonia, the first decade in the 21st century has been marked by a remarkable increase in international adoptions, thus shaping a new model of families and a new social reality. From the perspective of mental health, a post-adoption period starts now with a high need for theoretical and empirical research.

With this study, we would like to have a closer look into the adopted child's internal reality, by using the Black Leg projective test (Corman, 1961), and get to know the repercussions of being an adopted child on their emotional development. The study was carried out with a sample of 10 children (5 girls and 5 boys), with ages ranging from 6 to 12 years old, who are part of the group of internationally adopted children in Spain (country of origin: Nepal). Another inclusion criterion for these children, apart from their age and country of origin, was also that their adoption had to have taken place more than two years ago. The inclusion criterion for families was that they had no biological children, that is, they could only have adopted children.

Results show that the emotional variables particular to adoption hinder their emotional development. But, as in the other domains, the adopted child will need more time, and possibly specific support, to complete their evolution. Moreover, it was observed that the use of projective techniques helps us to get to know the adopted child's internal world, making it possible to analyse the person holistically and globally.

Key words: International adoption (Nepal), emotional development, projective tests (Black Leg Test), internal world, post-adoption.